

**PLA D'ACTUACIÓ EN
PREVENCIÓ SOBRE DROGUES
2012-2016:
CONSUM DE DROGUES
I PROBLEMES ASSOCIATS**

© Generalitat de Catalunya. Departament de Salut

Edita: Subdirecció General de Drogodependències

Agència de Salut Pública de Catalunya

Elabora: Subdirecció General de Drogodependències

Agència de Salut Pública de Catalunya

Disseny gràfic: Natalia Margarit Münzel

Primera edició: Barcelona, Novembre 2013

Dipòsit legal: B. 25672-2013

CONTINGUTS

Introducció

Principis rectors i criteris d'actuació > PÀG.7

- 1.1 Missió: responsabilitat > PÀG.7
- 1.2 Visió: avenços a què aspira > PÀG.7
- 1.3 Principis rectors: bases en què es fonamenta > PÀG.8
- 1.4 Valors > PÀG.11
- 1.5 Línies estratègiques > PÀG.11
- 1.6 Mètode > PÀG.12
- 1.7 Criteris de prioritització > PÀG.13
- 1.8 Col·lectius prioritaris > PÀG.13

Objectius > PÀG.15

- 2.2 Objectius generals > PÀG.16
- 2.3 Objectius específics > PÀG.17
- 2.4 Objectius operacionals > PÀG.18

3 Nivells operatius, àmbits d'intervenció i actuacions > PÀG.21

- 3.2 Coordinació > PÀG. 24
 - 3.2.1 Actuacions > PÀG. 24
 - 3.2.2 Productes > PÀG. 24
- 3.3 Formació > PÀG. 26
 - 3.3.1 Actuacions > PÀG. 26
 - 3.3.2 Productes > PÀG. 27
- 3.4 Instruments de suport al treball preventiu > PÀG.29
 - 3.4.1 Actuacions > PÀG.29
 - 3.4.2 Productes > PÀG.30
- 3.5 Identificació de la qualitat > PÀG.32
 - 3.5.1 Actuacions > PÀG.32
 - 3.5.2 Productes > PÀG. 32
- 3.6 Cartera de serveis > PÀG. 33
 - 3.6.1 Actuacions > PÀG. 33
 - 3.6.2 Productes > PÀG. 34
- 3.7 Millora del coneixement > PÀG. 48
 - 3.7.1 Actuacions > PÀG. 48
 - 3.7.2 Productes > PÀG. 48

4 Temporalització > PÀG. 50

5 Glossari de sigles > PÀG. 52

INTRODUCCIÓ

Aquest Pla d'actuació en prevenció (PAPD) respon a la necessitat d'optimitzar les actuacions i els recursos per prevenir i gestionar els múltiples reptes que plantejgen els consums de drogues a la nostra societat. S'endega d'acord amb el compromís adquirit pel Departament de Salut, a través de la Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, d'operativitzar en forma de mesures concretes i avaluables les línies estratègiques proposades per l'Estratègia nacional de prevenció, recollides al Llibre blanc de la prevenció a Catalunya:¹ dues fites prèvies importants, fruit d'un exercici de consens per part de més de tres-cents professionals del sector que, amb el seu esforç i col·laboració, han permès disposar d'una base sòlida que serveixi com a fonament als continguts del PAPD. A més, el PAPD s'estableix en concordança tant amb l'Estratègia espanyola sobre drogues 2009-2016² de l'Estat espanyol com amb l'Estratègia europea sobre drogues 2005-2012 i el Pla d'acció europeu 2009-2012 de la UE. Es tenen igualment en compte els diferents marcs legals i estratègics vigents a Catalunya i rellevants pel que fa a la millora de la salut de la població.

El PAPD constitueix una aposta per incrementar els esforços en prevenció i també un instrument formal i operatiu que permeti traslladar a la pràctica l'increment de l'efectivitat de les polítiques, els programes i les actuacions endegades. Fa especial èmfasi en la coordinació institucional, l'impuls de la participació social, la facilitació d'instruments de planificació i l'avaluació. Tots aquests aspectes, ja identificats a la Resolució 369/VII del Parlament de Catalunya,³ han de redundar en la millora dels indicadors relacionats amb les drogues.

La Llei de salut pública⁴ i el model d'Agència de Salut Pública establert afegeixen el desenvolupament d'un marc de col·laboració i coordinació molt clar entre les institucions públiques, les empreses de serveis i les organitzacions no governamentals d'arreu de Catalunya que ha de facilitar el desplegament de les accions prioritzades al PAPD, sense oblidar la consideració del cos d'evidència disponible actualment ni l'experiència professional acumulada al llarg de quasi tres dècades d'intervenció en aquest camp. Aquests dos elements permeten, en el marc descrit

¹ *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible a: <http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/doc26273.html>.

² Resolució de 2 de febrer de 2009 de la Delegació del Govern per al Pla nacional sobre drogues, mitjançant la qual es publica l'acord del Consell de Ministres pel qual s'aprova l'Estratègia nacional sobre drogues 2009-2016. BOE núm. 38, de 13 de febrer de 2009: 15284-15312. Disponible a: <http://www.boe.es/boe/dias/2009/02/13/pdfs/BOE-A-2009-2451.pdf>.

³ Resolució 369/VII del Parlament de Catalunya sobre drogodependències: BOPC 249, p. 20.410.

⁴ Llei de salut pública. Aprovació Ple del Parlament. Sessió núm. 63, 14.10.2009. Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, núm. 555, de 26 d'octubre de 2009. Disponible a: http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2107/llei_salut_publica.pdf.

anteriorment, la identificació de les millors opcions per afrontar els problemes que afecten sensiblement la salut, l'esperança de vida i la qualitat dels anys que viu cada persona.

El desenvolupament del PAPD implica l'impuls de la participació i la implicació de representants de les administracions, els ens locals, les diputacions, l'Associació Catalana de Municipis, la Federació Catalana de Municipis, entitats no governamentals, societats científiques, associacions de persones afectades, associacions de professionals i altres institucions que puguin estar implicades en la facilitació de polítiques i recursos relacionats amb el fenomen del consum de drogues i els problemes associats. Tot aquest esforç està emparat pel suport de la Comissió Interdepartamental sobre Drogues a Catalunya.⁵

En aquest marc, el Pla comporta reforçar i facilitar instruments de treball de qualitat a professionals i persones mediadores que treballen en el camp preventiu. Per tant, prioritza els aspectes relacionats amb la formació i el suport tècnic adreçats a professionals especialitzats i també a persones que, des d'altres sectors, fan diferents tasques clau de mediació. Així, preveu el foment, l'orientació i el suport de les feines pròpies del l'àmbit comunitari, del sistema educatiu, del treball amb famílies, de les actuacions amb joves en contextos d'oci, de les tasques pròpies del sistema sanitari, de les responsabilitats dels cossos de seguretat i atenció a la ciutadania, de les relacionades amb la seguretat viària o amb les actuacions dels mitjans de comunicació social. Tot això, amb la intenció explícita de facilitar l'aplicació pràctica de programes i actuacions de qualitat i efectivitat provades.

Partint dels progressos ja assolits, la finalitat del Pla és contribuir a millorar globalment la capacitat de la nostra societat per preveure, anticipar, prevenir, detectar precoçment i disminuir al màxim els riscos i els danys evitables relacionats amb les drogues, i amb això millorar també les condicions que fan possible un entorn social i ciutadà on cada nen i cada nena, cada jove i cada persona gran puguin exercir, de la manera menys condicionada possible, les seves capacitats i el seu dret a triar lliurement un estil de vida saludable, integrat, solidari i el més favorable possible als seus interessos vitals i a la millora de la seva qualitat de vida.

⁵ Creada segons el Decret 105/2009, de 7 de juliol. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5418, 10.7.2009. Disponible a: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir1852/drogcom09.pdf>.

01

**PRINCIPIS RECTORS
I CRITERIS D'ACTUACIÓ**

El Pla d'acció en prevenció (PAPD) basa les seves propostes en uns principis i uns valors que inspiren i donen forma a cada fase i cada element previstos.

1.1. VISIÓ

El PAPD vol garantir els drets constitucionals de la ciutadania a la llibertat personal; a la protecció de la salut i la disminució dels danys evitables relacionats amb el consum de drogues. Parteix d'una perspectiva de salut pública i té com a finalitats la promoció d'estils de vida saludables tot garantint un entorn adequat que faciliti el desenvolupament personal i social més lliure possible de les pressions per consumir drogues, la reducció de la problemàtica social i sanitària relacionada amb les substàncies psicoactives i l'atenció als sectors de població que es troben en situacions de més vulnerabilitat en relació amb les drogues.

1.2. MISSIÓ

En aquest marc, el PAPD ha d'assegurar la valoració objectiva dels problemes, ha de vetllar per la qualitat i l'objectivitat de les actuacions, no només garantint un diagnòstic acurat, sinó també el desenvolupament d'una resposta planificada i consensuada que permeti la implicació institucional adient, i l'avaluació tant dels processos com dels resultats esperats en termes de millora dels indicadors de salut, de qualitat de vida i d'integració social que es plantegin.

El Pla fa un plantejament global, integral, integrador i compromès amb les necessitats i les expectatives de la ciutadania que, més enllà de la simple declaració de principis, aconsegueixi el següent en la seva aplicació pràctica:

- Prevenir i reduir el consum de drogues així com minimitzar la morbiditat, la mortalitat i la discapacitat evitables associades a l'ús de substàncies psicoactives.
- Coordinar, cohesionar i optimitzar els esforços institucionals i socials ja endegats a Catalunya en el camp de la prevenció. Per això, ofereix una proposta d'organització institucional que permeti fer operatives les línies estratègiques definides durant el procés d'elaboració de l'Estratègia nacional de prevenció.

- Reforçar els avenços ja assolits i respondre a les mancances identificades tot impulsant les respostes més adients per afrontar-les i per preveure els propers passos que permetin avançar en l'àmbit preventiu al nostre país.
- Augmentar la comprensió i el control dels factors i els processos implicats en el desenvolupament dels problemes relacionats amb les drogues, així com en el coneixement de les mesures més adients i efectives per afrontar-los.
- Aprofundir en l'estudi, la comprensió i la promoció dels factors de protecció capaços de fer front al desenvolupament d'aquests problemes.
- Desplegar un pla de prevenció innovador i modèlic, que pugui ser reconegut com a punt de referència en l'àmbit nacional, europeu i internacional pel valor afegit dels seus plantejaments, la qualitat de l'aplicació i els resultats obtinguts.

1.3. PRINCIPIS RECTORS

Tal com ja anticipa el **Llibre blanc de la prevenció a Catalunya i d'acord amb els plantejaments apuntats en el marc de l'Estratègia nacional de prevenció: consum de drogues y problemes associats, les bases que regeixen el PAPD són aquestes:**

PEL QUE FA A LA CIUTADANIA

- **Universalitat.** L'atenció i la cobertura completa dels problemes detectats i, alhora, la resposta adequada per a cada necessitat plantejada.
- **Equitat.** L'accés igual de totes les persones a les diverses prestacions preventives desenvolupades i la prestació d'una atenció especial als grups socials més exposats a situacions de vulnerabilitat.
- **Accessibilitat.** L'oferta de prestacions previstes al Pla respon a criteris d'equilibri en la distribució geogràfica, i es presta una atenció especial a les zones que es troben en situació de més vulnerabilitat pel que fa a les drogues.
- **Multiculturalitat.** La resposta a les diverses necessitats d'integració preventiva que plantegen les realitats culturals múltiples que formen el teixit social actual de la societat catalana.
- **Sensibilitat als aspectes de gènere.** L'atenció a la perspectiva de gènere, tant pel que fa a l'anàlisi dels factors de risc i protecció relacionats amb el consum de drogues com al desplegament operatiu dels programes i les actuacions que l'integren.

- **Adequació temporal.** La resposta a les necessitats emergents i a les circumstàncies que incrementen la vulnerabilitat dels diferents grups per patir problemes relacionats amb les drogues.
- **Participació.** L'impuls de la intervenció activa de la ciutadania en general, i especialment de joves, pares i mares i grups vulnerables per la seva situació de risc en relació amb les drogues.
- **Anticipació.** La previsió dels fenòmens nous d'oferta i demanda de drogues, de manera que en tot moment es puguin afrontar els reptes constants que sorgeixen en aquest àmbit abans que se'n manifestin les conseqüències, s'agreugin o es facin cròniques.

PEL QUE FA A LES PERSONES QUE CONSUMEIXEN DROGUES

- **Respecte.** Parteix de la consideració respectuosa per les opcions vitals de cada persona.
- **No-discriminació.** Planteja l'accés de totes les persones que consumeixen drogues als serveis i els programes existents.
- **No-estigmatització.** Promou la prevenció de plantejaments discriminatoris i el foment d'una vida socialment integrada.
- **Confidencialitat.** Garanteix el tractament estrictament confidencial de totes les dades recollides amb finalitats preventives i assistencials.

PEL QUE FA ALS DIFERENTS COL·LECTIUS PROFESSIONALS

- **Transversalitat.** Les propostes previstes tenen en compte el desenvolupament de dinàmiques i eines de treball que actuïn com elements de cohesió i integració entre els diferents àmbits del coneixement i aportin un marc comú de referència vàlid per a totes les disciplines.
- **Interdisciplinarietat.** L'impuls i la facilitació d'un enfocament interdisciplinari que permeti l'actuació pautada, coordinada i complementària dels diferents sectors professionals.
- **Participació.** El foment de la intervenció dels diversos sectors professionals i mediadors en l'anàlisi dels problemes, així com en el desenvolupament de les actuacions per afrontar-los. En aquest sentit, fa especial èmfasi en la participació territorial local.

- **Formació i capacició.** L'oferta de formació especialitzada i capacició en mediació, segons les necessitats dels diferents grups professionals, per tal d'impulsar una aproximació preventiva cohesionada i basada en l'evidència. I la facilitació de l'accés a aquesta oferta formativa per tal de millorar la qualitat dels programes, les actuacions i els serveis preventius que s'ofereixen.

ENVERS LES INSTITUCIONS I LES ORGANITZACIONS SOCIALS

- **Intersectorialitat.** La inclusió de totes les institucions que representen tant les diferents administracions públiques com les entitats i les xarxes de la societat civil organitzada.
- **Territorialitat.** Participació clau dels ens locals com a agents nuclears d'elaboració i desplegament de les actuacions i els programes.
- **Consideració del marc legal i institucional.** La resposta a les fites i la integració en les línies generals marcades per la reforma de la salut pública a Catalunya, pel Pla director de salut mental i addiccions, així com pels diferents instruments transversals de treball desenvolupats pel marc normatiu general que tinguin alguna implicació en prevenció.
- **Coordinació.** L'impuls de la participació de les diferents institucions públiques implicades (Comissió Interdepartamental sobre Drogues a Catalunya), així com la cooperació entre les administracions i les xarxes socials en què s'organitza la societat civil, especialment en l'àmbit territorial local.
- **Qualitat.** L'adopció de criteris de prioritat sociosanitària; coherència lògica i conceptual entre les necessitats existents i la proposta que es fa per afrontar-les; evidència d'efectivitat; coherència interna entre els objectius marcats, les actuacions proposades i el pla d'implantació previst; els recursos disponibles, i el pla d'avaluació dissenyat, inclosos els indicadors elegits per avaluar els resultats.
- **Avaluació.** La previsió de dues vessants avaluadores. La primera és l'establiment d'indicadors i del calendari per mesurar de manera sistemàtica i objectiva la consecució dels objectius i les actuacions previstos. La segona integra la dotació d'instruments, recursos i procediments que facilitin l'avaluació dels programes i les actuacions engegades.
- **Investigació.** L'impuls i el reforç de la investigació rellevant en prevenció, especialment aquelles iniciatives centrades a aconseguir un coneixement millor dels factors de risc i protecció, i en la validació de models, programes i instruments d'actuació preventiva.

- **Innovació.** La incorporació dels nous coneixements derivats de l'avenç de la investigació i, per tant, l'actualització i la modernització de tots els aspectes que poden contribuir clarament a afegir efectivitat, qualitat i eficiència a les actuacions previstes.

Tots aquests principis rectors s'han de preveure de manera transversal quan correspongui en totes les actuacions desenvolupades en el marc del PAPD.

1.4. VALORS

El desplegament del Pla es regirà per un conjunt de valors coherents amb els anteriors principis rectors així com amb el marc conceptual que ofereix el model de Promoció de la Salut, en especial els següents:

- L'interès per les persones i la responsabilitat social.
- La cooperació dels sectors públic i la iniciativa comunitària en el desenvolupament de les estratègies, els programes i les actuacions.
- El plantejament per resoldre els problemes des d'una perspectiva integral i sostenible.
- La competència i la responsabilitat institucional i professional.
- La cerca de l'objectivitat, l'eficàcia i l'eficiència de les estratègies i les actuacions empreses.
- Un enfocament ètic basat en principis d'integritat, transparència, comunicació oberta i honestat.
- El compromís amb la comunitat per a l'obtenció de resultats.

1.5. LÍNIES ESTRATÈGIQUES

Les línies estratègiques en què es desplega el Pla parteixen de les definides a l'Estratègia nacional de prevenció i es concreten en el següent:

- L'enfortiment d'actuacions preventives universals que, des del model de la promoció de la salut, s'adrecen als diferents grups d'edat, i des dels diferents àmbits de treball, a la prevenció dels consums i les problemàtiques associades.

- El desenvolupament d'actuacions selectives de qualitat, adreçades als grups socials que es troben en circumstàncies de risc especial.
- L'optimització d'actuacions indicades, és a dir, de detecció precoç de persones que es troben en situacions inicials d'abús de substàncies i altres problemes de conducta, per tal d'adreçar-les a intervencions especialitzades adequades a les seves necessitats.
- El reforç de les accions determinades que, des del marc de la reducció del risc i dels danys, s'adrecen a persones que consumeixen drogues de manera regular, a drogodependents i persones que presenten altres trastorns de salut relacionats o situacions d'exclusió social.
- La potenciació de la cultura d'avaluació per tal de millorar la qualitat de les actuacions preventives, i el desenvolupament autòcton de la recerca bàsica, l'epidemiològica i la clínica rellevant en prevenció del consum de drogues i les problemàtiques associades.
- El foment i la facilitació de la formació continuada d'alt nivell científic en prevenció, adaptada a les necessitats dels diferents agents socials, amb l'establiment de mecanismes d'acreditació de la qualitat dels programes docents i de la formació contínua.
- El reforç de la cooperació amb les estratègies desenvolupades en l'àmbit estatal, als països de la Unió Europea, a les institucions europees i, en especial, a l'Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies (OEDT), així com als organismes internacionals relacionats amb la promoció de la salut i la prevenció del consum de drogues i problemàtiques associades.

1.6. MÈTODE

La redacció d'aquest Pla s'ha basat en les propostes sorgides durant l'exercici de definició de l'Estratègia nacional de prevenció de Catalunya, per a la formulació del qual es van utilitzar els plantejaments metodològics en què es basa el health impact assessment (HIA), o avaluació de l'impacte en la salut (AIS), recomanat per la seu europea de l'Organització Mundial de la Salut⁶, i que combina un conjunt de procediments de recollida i valoració de la informació disponible i es desenvolupa en diverses fases. Així, aquest Pla és el resultat d'un procés desplegat en les fases següents:

⁶ WHO European Centre for Health Policy. Health Impact Assessment. Main concepts and suggested approach. Gothenburg Consensus Paper. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 1999. Disponible a: <http://www.euro.who.int/document/PAE/Gothenburgpaper.pdf>.

- Una revisió de l'evidència sobre l'efectivitat i l'impacte de les diverses opcions preventives, recollida al Llibre blanc de la prevenció a Catalunya.
- Un procés de participació i consens entre els diferents professionals i altres actors que treballen en els diversos àmbits de la prevenció sobre les mesures estratègiques necessàries per orientar la política preventiva, els continguts del qual han quedat igualment recollits al Llibre blanc de la prevenció a Catalunya.
- L'ajustament de les propostes recollides per la Subdirecció General de Drogodependències a partir de l'evidència d'efectivitat i la dimensió dels problemes detectats en relació amb les drogues a Catalunya, per tal de maximitzar els efectes desitjats pel que fa a la millora de la salut pública a Catalunya, d'acord amb els principis informadors de la Llei de salut pública.⁷

1.7. CRITERIS DE PRIORITZACIÓ

En la línia dels criteris d'anàlisi plantejats per l'AIS i considerant els principis esmentats fins aquí, la identificació de les actuacions previstes es basa en les prioritats i els criteris establerts per la salut pública, que són els següents:

- Atenció a la dimensió dels problemes relacionats amb les drogues. Consideració de paràmetres o indicadors d'impacte epidemiològic, social i/o econòmic, especialment, tenint en compte la consideració de les taxes d'incidència de mortalitat, morbiditat i discapacitat evitables, així com d'altres problemes socials relacionats amb les drogues.
- Valoració diferencial per territoris dels paràmetres anteriors. Aplicació d'un índex de consum problemàtic de drogues per territori, d'acord amb el model establert per l'Agència de Salut Pública de Barcelona que aplica un índex de consum problemàtic per districte (ICPD).
- Compliment del marc legal. Proposta d'actuacions coherents amb el marc legal vigent i accions encaminades a promoure el compliment de les lleis establertes.⁸

⁷ Llei de salut pública, article 3. Principis informadors. Butlletí del Parlament de Catalunya, núm. 555, de 26 d'octubre de 2009. Disponible a: <http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL99.pdf>.

⁸ Vegeu el capítol 2 de la primera part del *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible a: <http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibre-blancdrog02.pdf> <<http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibreblancdrog02.pdf>> .

- Consideració de l'evidència d'efectivitat. Implantació d'estratègies, programes i actuacions amb capacitat provada per assolir la consecució dels objectius marcats en matèria de salut pública o, almenys, avançar-hi.⁹
- Atenció al principi de precaució davant l'absència d'evidència científica sòlida. Foment de l'increment del coneixement abans de desenvolupar actuacions sense una fonamentació suficient.
- Valoració de l'eficiència i la sostenibilitat. Entre les diverses opcions possibles, es prioritza l'execució d'actuacions sostenibles que presentin una millor relació entre els costos i els beneficis esperats.
- Atenció als resultats. Reforç de la facilitació d'eines i procediments de seguiment de les actuacions endegades per tal de determinar l'efectivitat, l'eficiència i l'impacte dels programes i les actuacions engegades, tenint en compte els objectius que s'hagin definit inicialment.

Atenció als problemes emergents. Els principis d'adequació, avaluació, anticipació i innovació cerquen la flexibilitat i la capacitat del PAPD per incorporar l'atenció a nous problemes o situacions que puguin sorgir durant el seu període de vigència.

1.8. COL·LECTIUS PRIORITARIS

Per bé que el Pla s'adreça a tota la població resident a Catalunya, sense distincions d'edat, gènere, procedència cultural, adscripció social o estil de vida, d'acord amb els criteris d'actuació adoptats, els grups d'intervenció prioritària són els següents:

- Infància, adolescència i joventut.
- Persones que consumeixen drogues de manera problemàtica o de risc.
- Persones amb trastorns per l'abús d'alcohol, tabac o altres drogues.
- Persones en situació de vulnerabilitat social, en risc d'exclusió social o en situació manifesta d'exclusió.

⁹ Vegeu el capítol 4 de la primera part del *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible a: <http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibreblancdrog04.pdf> <<http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibreblancdrog04.pdf>> .

02

OBJECTIUS

Els objectius generals del Pla d'actuació es plantegen d'acord amb el següent:

- **Els objectius del Pla de govern 2011-2014**¹⁰ de la Generalitat, i en especial els que fan referència de manera directa al 3r eix de salut en l'àmbit 5è, en què es proposa un model de salut pública que reforci la protecció i la promoció de la salut, la prevenció de la malaltia i la seguretat alimentària.

Altres objectius que es relacionen indirectament amb la prevenció dels problemes vinculats als consums de drogues previstos als eixos 2n d'Ensenyament, 4t de Polítiques socials i de família i 5è de Seguretat.

- **Els objectius del Pla de Salut 2011-2015**,¹¹ en tots els aspectes referents a la prevenció i la disminució del consum de drogues i els problemes associats,¹² ja previstos i incorporats a l'Estratègia nacional de prevenció: consum de drogues i problemes associats.¹³
- **Els objectius del Pla director de salut mental i addiccions**,¹⁴ que incorporen aspectes rellevants pel que fa a la promoció de la salut mental i la prevenció de l'ús de drogues i els problemes que s'hi relacionen.
- Els objectius preventius de l'**Estratègia sobre drogues 2009-2016**¹⁵ i el **Pla d'acció sobre drogues 2009-2012**,¹⁶ previstos pel **Pla nacional sobre drogues** de l'Estat espanyol, l'**Estratègia europea sobre drogues 2005-2012** i el **Pla d'acció europeu 2009-2012**¹⁷ de la UE, les recomanacions resultants de la informació proporcionada per l'OEDT i la resolució de l'Assemblea Mundial de la Salut de l'OMS sobre estratègies per reduir els problemes relacionats amb l'ús perjudicial d'alcohol.¹⁸

¹⁰ Generalitat de Catalunya. Acords de Govern. 3 de maig de 2011. Disponible a: http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/transparencia/index.htm

¹¹ Pla de salut de Catalunya 2011-2015. Barcelona: Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2012. Disponible a: http://www20.gencat.cat/docs/salut/Home/Destaquem/Documents/plasalut_vfinal.pdf

¹² Capítol 2 de la primera part del *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008: 39-43. Disponible a: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibreblancdrog02.pdf>

¹³ Capítol 3 de la segona part del *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible a: <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2402/lilibreblancdrog03.pdf>

¹⁴ Pla director de salut mental i addiccions. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2006.

¹⁵ Estratègia Nacional sobre Drogas 2009-2016. Disponible a: <http://www.boe.es/boe/dias/2009/02/13/pdfs/BOE-A-2009-2451.pdf>

¹⁶ Plan de Acción sobre Drogas 2009-2012. Disponible a: http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/publica/pdf/PlanAccion2009_2012.pdf

¹⁷ EU Drugs Action Plan for 2009-2012. Disponible a: http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_66226_EN_EU%20drugs%20action%20plan%20for%202009-2012-EN.pdf

¹⁸ Resolution of the Sixty-Third World Health Assembly on strategies to reduce the harmful use of alcohol (17-21 de maig de 2010). Disponible a: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63/A63_13-en.pdf

- Així mateix, els objectius d'altres plans dels diferents departaments de la Generalitat que de manera transversal aborden els consums de drogues.

2.1. OBJECTIUS GENERALS

Els objectius generals del PAPD són aquests:

- Disminuir la prevalença del consum de drogues, tant les socialment integrades com les que no ho estan.
- Incrementar l'edat d'inici del consum de drogues.
- Reduir la morbiditat, la discapacitat i la mortalitat derivades de l'ús de drogues, tant en persones consumidores com en persones no consumidores d'alcohol, tabac i/o altres drogues.
- Disminuir les situacions personals, familiars i socials no desitjades (conflictivitat, violència, exclusió, etc.).
- Reduir els riscos i els efectes adversos, per a les persones i la comunitat, relacionats amb el consum de drogues, tant si és experimental com si és ocasional o habitual.

2.2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

PEL QUE FA A LA REDUCCIÓ DEL CONSUM D'ALCOHOL

- Disminuir la incidència del consum d'alcohol i d'episodis d'embriaguesa entre adolescents. Fonts: enquestes ESTUDES¹⁹ i ESCA²⁰.
- Reduir la prevalença de consumidors excessius d'alcohol (> 280 g en homes i > 168 g en dones) en la població més gran de 15 anys, i especialment en la població de 15 a 29 anys. Fonts: EDADES²¹, ESTUDES i ESCA.

¹⁹ Dades per a Catalunya de l'Encuesta Estatal sobre Uso de Drogas en Enseñanzas Secundarias (ESTUDES).

²⁰ Enquesta de salut de Catalunya (ESCA).

²¹ Dades per a Catalunya de l'Encuesta Domiciliaria sobre Alcohol y Drogas en España (EDADES).

- Disminuir la incidència del consum diari de tabac entre adolescents (14-18 anys).
Fonts: ESTUDES i ESCA.
- Reduir la prevalença de tabaquisme, especialment entre els joves de 15 a 24 anys.
Fonts: EDADES, ESTUDES i ESCA.
- Reduir la prevalença de tabaquisme entre les dones de 15 anys i més.
Fonts: EDADES, ESTUDES i ESCA.

PEL QUE FA A LA REDUCCIÓ DEL CONSUM DE DROGUES NO INSTITUCIONALITZADES

- Disminuir la prevalença del consum alguna vegada a la vida i els últims 30 dies de cànnabis en adolescents (12-18). Fonts: EDADES, ESTUDES i ESCA.
- Reduir la prevalença de consumidors alguna vegada a la vida i els últims 30 dies d'altres drogues no institucionalitzades en la població de 15 a 64 anys, especialment entre la població de 15 a 29 anys. Fonts: EDADES, ESTUDES i ESCA.

PEL QUE FA A L'INCREMENT DE L'EDAT D'INICI AL CONSUM

- Incrementar l'edat d'inici al consum de begudes alcohòliques. Indicador d'avaluació: increment de l'edat d'inici al consum d'alcohol. Fonts: EDADES i ESTUDES.
- Incrementar l'edat d'inici al consum de tabac. Indicador d'avaluació: increment de l'edat d'inici al consum de tabac. Fonts: EDADES i ESTUDES.
- Incrementar l'edat d'inici al consum de cànnabis. Indicador d'avaluació: increment de l'edat d'inici al consum de cànnabis. Fonts: EDADES i ESTUDES.
- Incrementar l'edat d'inici al consum d'altres substàncies psicoactives. Indicador d'avaluació: increment de l'edat d'inici al consum d'altres substàncies psicoactives. Fonts: EDADES i ESTUDES.
- Reduir la mortalitat per accidents de trànsit amb analítiques positives per alcohol i altres drogues en població d'entre 14 i 29 anys. Fonts: Anuari estadístic d'accidents de trànsit Catalunya del Servei Català de Trànsit.

- Reduir la discapacitat derivada d'accidents de trànsit en què intervé l'ús d'alcohol i altres drogues en població d'entre 14 i 29 anys. Fonts: Anuari estadístic d'accidents de trànsit Catalunya del Servei Català de Trànsit.
- Reduir la proporció de proves d'alcoholèmia amb resultat positiu en els controls preventius d'alcoholèmia. Fonts: Anuari estadístic d'accidents de trànsit Catalunya del Servei Català de Trànsit.
- Disminuir la incidència d'exposició al fum ambiental de tabac (FAT) a la llar, al lloc de treball i en espais d'oci, especialment en població de 12 a 18 anys. Fonts: enquesta ENS i estudi de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) i l'Institut Català d'Oncologia (ICO).
- Reduir la morbiditat atesa als centres hospitalaris per malalties hepàtiques produïdes per l'alcohol. Fonts: registre del conjunt mínim bàsic de dades de l'alta hospitalària (CMBD-AH).
- Reduir la prevalença d'infecció pel VIH entre els injectors en actiu d'opiacis i de cocaïna. Fonts: taxa de prevalença d'infecció entre els inicis de tractament per dependència als opiacis enregistrada entre la població atesa als centres de reducció de danys de la XAD. Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya (CEEISCAT).
- Reduir la prevalença d'infecció pel VIH entre els injectors en actiu de cocaïna. Fonts: taxa de prevalença d'infecció entre els inicis de tractament per dependència a la cocaïna enregistrada entre la població atesa als centres de la XAD. Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya (CEEISCAT).
- Reduir la prevalença d'infecció per hepatitis C i per hepatitis B. Fonts: taxa de d'infecció d'hepatitis C i B entre les persones usuàries enregistrada entre la població atesa als centres de la XAD. Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya (CEEISCAT).
- Reduir el consum injectat de drogues. Fonts: prevalença d'injectors entre les persones usuàries enregistrada als centres de la XAD. Sistema d'informació en drogues de Catalunya (SIDC).
- Reduir la proporció de persones que s'injecten drogues utilitzant xeringues prèviament usades. Fonts: prevalença de la utilització de xeringues prèviament usades en població consumidora de drogues per via injectada enregistrada entre la població atesa als centres de la XAD. Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya (CEEISCAT).

2.3. OBJECTIUS OPERACIONALS

Els objectius operacionals del PAPD són aquests sis:

- Incrementar la coordinació interinstitucional i intersectorial.
- Ordenar i oferir formació de qualitat en prevenció que inclogui tant la formació especialitzada com la formació de persones mediadores.
- Proporcionar instruments de treball per promoure la implementació i l'avaluació d'actuacions i programes basats en l'evidència (pel que fa als mètodes i els continguts) i l'excel·lència (pel que fa a la planificació, la implementació i l'avaluació).
- Qualificar programes i actuacions que responguin als criteris de qualitat i evidència establerts en el marc del PAPD.
- Assegurar el desplegament de la Cartera de Serveis de Prevenció en Drogedependències de Catalunya.
- Millorar el coneixement en prevenció i difondre els avanços derivats de la investigació i l'avaluació.

Per tal d'obtenir els objectius marcats, el Pla adopta un plantejament global i transversal de planificació estratègica que prioritza la facilitació de la formació i el suport tècnic necessaris per optimitzar la qualitat i la base científica de les actuacions desenvolupades, tot considerant les necessitats existents en cadascuna de les poblacions prioritzades i canalitzant les respostes a través dels diferents àmbits d'actuació establerts.

03

**NIVELLS OPERATIUS, ÀMBITS D'INTERVENCIÓ,
ACTUACIONS I PRODUCTES**

El PAPD es desplega en sis nivells operatius que, amb caràcter transversal, responen als sis objectius operacionals plantejats:

- Coordinació.
- Formació.
- Desenvolupament d'instruments de suport al treball preventiu.
- Definició d'estàndards de qualitat .
- Desplegament de la cartera de serveis preventius.
- Millora del coneixement.

El desplegament de tots aquests nivells operatius es vertebrava mitjançant actuacions bàsiques centrades en la capacitat, la promoció i el suport a la planificació, i la facilitació de l'avaluació de programes, activitats i materials preventius.

D'acord amb els criteris de prioritització establerts (punt 1.7) i les necessitats dels col·lectius d'intervenció prioritària identificats (punt 1.8), el PAPD es desplega en els àmbits d'intervenció següents:

- Comunitari.
- Educatiu.
- Familiar.
- Laboral.
- Oci.
- Mitjans de comunicació (MMCC).
- Serveis de salut.

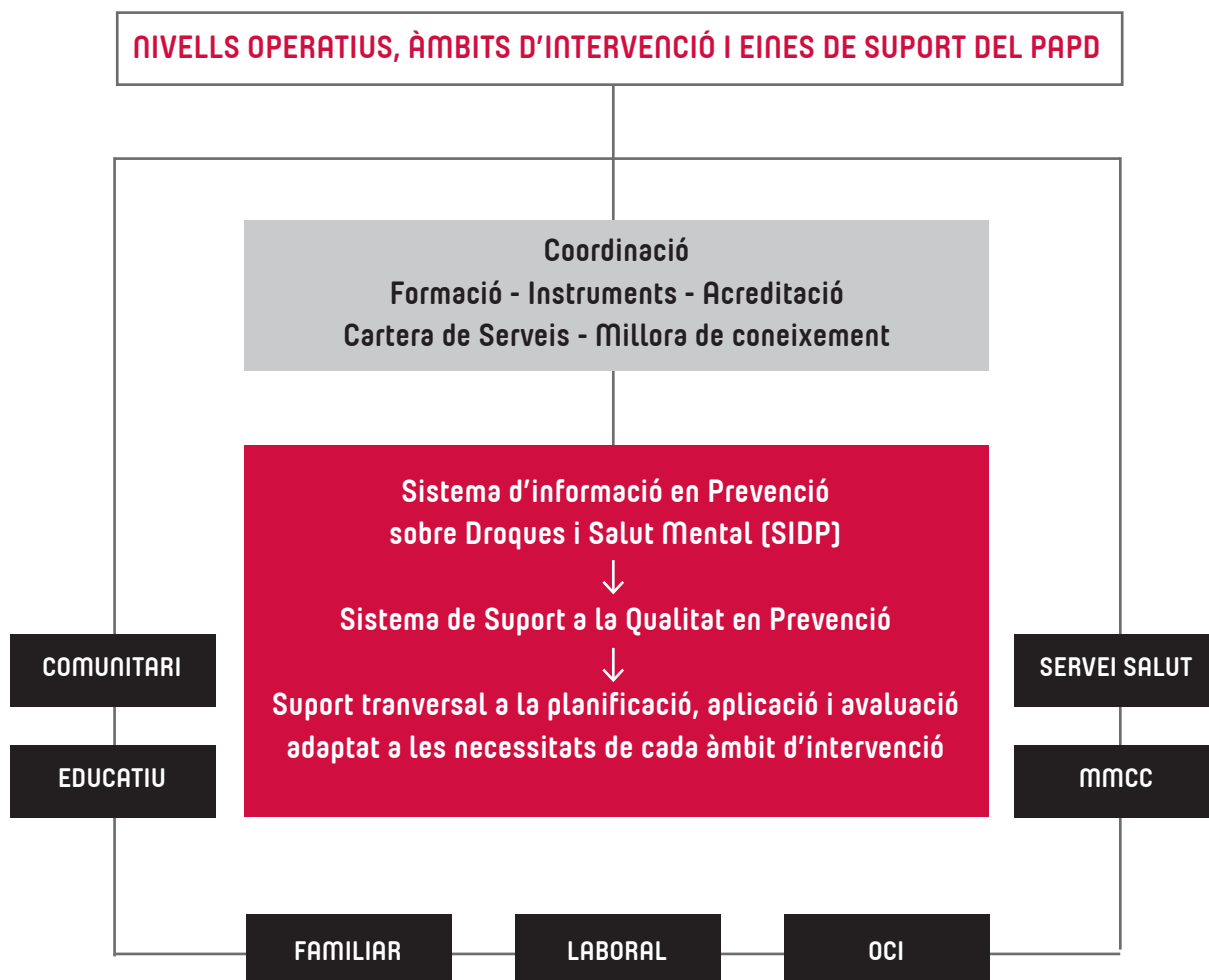
Tant pel que fa als aspectes teòrics, conceptuals i metodològics que informen cadascun d'aquests àmbits del Pla com a la descripció de la situació actual i els reptes que aquesta planteja, el PAPD es basa en totes les consideracions que han quedat degudament desenvolupades al *Llibre blanc*.²²

²² Capítol 3 de la primera part i capítol 2 de la segona part. *Llibre blanc de la prevenció a Catalunya: consum de drogues i problemes associats*. Barcelona: Direcció General de Salut Pública. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya, 2008. Disponible a: <http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/doc26273.html> <<http://www.gencat.net/salut/depsalut/html/ca/dir2402/doc26273.html>> .

La figura 1 presenta de manera esquemàtica aquests àmbits d'actuació, així com els elements i els recursos de suport transversal que en faciliten la implementació.

Figura 1.

Àmbits d'intervenció i elements de suport que faciliten la implementació del PAPD

Durant els quatre anys de vigència del Pla, el desplegament de les actuacions previstes en cada àmbit es farà de manera esglaonada, prioritzant els aspectes de formació i capacitació, els plans de millora i la facilitació d'instruments de suport per tal de facilitar al màxim el procés d'acreditació de programes i actuacions.

Aquest procés es farà, a més, comptant amb la cooperació de les institucions i els professionals que han contribuït a la definició de l'Estratègia de prevenció en què es basa el Pla.

3.1. COORDINACIÓ

INCREMENTAR LA COORDINACIÓ INTERINSTITUCIONAL I INTERSECTORIAL

3.1.1. ACTUACIONS

En el marc de la **Comissió Interdepartamental sobre Drogues a Catalunya**, creada segons el **Decret 105/2009**, de 7 de juliol, el **PAPD** preveu les actuacions de coordinació següents:

- Priorització de la prevenció al si dels treballs de la Comissió Interdepartamental sobre Drogues.
- Reforçament de la coordinació interdepartamental.
- Promoció de la coherència i la complementarietat de la cartera de serveis preventius existent a cadascun dels àmbits del PAPD.
- Facilitació de la vinculació de les diferents institucions en el desplegament de les actuacions de formació, qualitat i recerca previstes al PAPD.
- Promoció de la coordinació territorial local mitjançant l'optimització de tots els mecanismes de coordinació dels diferents departaments en l'àmbit territorial.

3.1.2. PRODUCTES

- **Creació de grups de treball. Coordinats per la Subdirecció General de Drogodependències.** Les persones integrants de cada grup són nomenades pels membres de la comissió en funció de l'àrea temàtica i dels perfils adients per respondre a les necessitats i les tasques previstes. S'encarreguen de desplegar les actuacions previstes a cadascun dels àmbits del PAPD. Inicialment es plantegen els eixos o les àrees temàtiques següents, on s'emmarquen els grups de treball:

- **Prevenció comunitària:** s'hi creen els grups de treball integrats per professionals dels àmbits comunitari local, familiar, oci, mitjans de comunicació i serveis socials i de salut.
- **Educació:** s'hi creen els grups de treball integrats per professionals de l'educació, la salut, els serveis socials i la justícia.
- **Medi laboral:** s'hi creen els grups de treball integrats per professionals i actors que treballen en l'àmbit de l'empresa i el món del treball.

- **Formació:** s'hi creen els grups de treball integrats per professionals de l'àmbit de l'educació pregrau i postgrau i experts en prevenció.
- **Investigació i excel·lència:** s'hi creen els grups de treball integrats per professionals de l'àmbit de la investigació i l'avaluació.

La figura 2 presenta l'organigrama de funcionament del PAPD.

- **Creació d'un grup assessor.** Format per experts de prestigi reconegut en prevenció i professionals amb experiència en el sector. Amb l'objectiu de seguir el Pla, donar suport als grups de treball creats per al desplegament de les actuacions previstes i tenir en compte els canvis en les dinàmiques i les tendències del fenomen del consum de drogues.

- **Plataformes de participació territorial.** La participació del territori local s'estableix en el marc de les plataformes participatives de salut existents a cada territori, integrades per tècnics dels diferents àmbits sectorials, tant en l'àmbit institucional com en el de les entitats que despleguen un model de governança compartida en salut, per donar resposta a les diferents necessitats en aquest àmbit.

- **Informe de revisió de la situació dels municipis en matèria de prevenció.** Inclou una proposta d'optimització en aquest àmbit amb l'objectiu de reforçar el paper de l'administració local.

3.2. FORMACIÓ

Ordenar i oferir formació de qualitat en prevenció que inclogui tant la formació especialitzada com la formació de persones mediadores.

3.2.1. ACTUACIONS

- Definició dels continguts i els criteris d'acreditació que han de regir l'oferta formativa en prevenció.
- Promoció de la coherència, la complementarietat i la intersectorialitat de totes les actuacions formatives.
- Foment i facilitació de la participació, incloent-hi el següent:
 - > Priorització i facilitació de l'accés a formació continuada dels professionals especialitzats en exercici.
 - > Foment de la participació de persones que, per la seva ubicació professional o social, exerceixen o podrien exercir una funció medidora en prevenció (professionals d'altres àmbits, mares i pares, etc.).
 - > Facilitació i flexibilització de l'accés mitjançant la utilització de les noves tecnologies per tal de reforçar l'oferta de formació virtual i semipresencial.
 - > Promoció de la consideració de continguts preventius en la formació reglada de grau i postgrau.
 - > Difusió del pla de formació.

3.2.2. PRODUCTES

Pla integral de formació en prevenció. Inclou la definició del següent:

- Els continguts, els mètodes i els processos que garanteixen la qualitat, la coherència, la complementarietat, la intersectorialitat i la coordinació de totes les actuacions formatives que el formen. Inclouen l'oferta del següent:
 - a.)** Sessions formatives periòdiques en prevenció adreçades als responsables o els coordinadors dels plans sobre drogues dels diferents municipis, així com dels equips territorials de salut pública.
 - b.)** Cursos de formació bàsica i continuada adreçats a professionals i persones voluntàries que duen a terme tasques de mediació en prevenció en els diversos àmbits del PAPD, especialment: agents educadors, agents de salut, professionals vinculats a la seguretat viària, cossos de seguretat, agents de l'oci.
 - c.)** Proposta de continguts relacionats amb la prevenció i l'atenció a les problemàtiques relacionades amb les drogues per donar suport a la formació en mediació, en el marc de projectes i actuacions adreçats a grups en situació de risc, tenint en compte les necessitats existents sobretot als àmbits comunitari, educatiu, familiar i del lleure.
 - d.)** Formació especialitzada en prevenció, de pregrau i postgrau, i també formació continuada.
- Els criteris de qualitat que han de regir tota l'oferta formativa, considerant el següent:
 - a.)** Pel que fa als continguts: que estiguin basats en l'evidència i que incorporin, almenys: conceptes bàsics i objectius de la prevenció; coneixements sobre les diferents substàncies i els seus efectes; l'impacte del consum en termes de salut pública (mortalitat, morbiditat i discapacitat evitables); factors de risc i protecció; característiques i models teòrics i evidència d'efectivitat que fonamenten les actuacions de nivell universal, selectiu, indicat i determinat; eines per a la detecció precoç de població en situació de risc, i per a la intervenció; criteris i recursos de derivació a serveis especialitzats en cada cas; mètodes i eines bàsics per a la planificació, el disseny, l'elaboració, la implementació i l'avaluació de plans i programes sobre drogues desplegats en cada àmbit d'intervenció; aspectes bàsics de comunicació pública i ús de noves tecnologies.
 - b.)** Pel que fa als mètodes: que siguin interactius i participatius i que incorporin la utilització de les noves tecnologies per facilitar al màxim els processos d'aprenentatge.

c.) Pel que fa als processos de formació i avaluació: que responguin a criteris de qualitat i excel·lència, com ara la satisfacció de l'alumnat respecte de la qualitat dels continguts rebuts, dels mètodes emprats, del professorat, de la coherència del programa, de l'aplicabilitat de la formació oferta, de la gestió del procés formatiu i dels recursos involucrats.

- Inclusió dins el Pla integral de formació en prevenció de programes de formació de formadors i persones mediadores en prevenció, detecció precoç i reducció de danys. Entre altres, els següents:
 - > La prevenció i l'atenció a la sobredosi.
 - > Suport vital bàsic.
 - > Els protocols d'actuació, sanitaris i socials en reducció de danys.
 - > Educació per a un consum més higiènic.
 - > L'aconsellament (counselling) al pacient atès a la Xarxa de Reducció de Danys.
 - > Educació al drogodependent per a un sexe més segur.
 - > Transculturalitat en l'atenció a les drogodependències.
 - > L'aconsellament sobre drogodependències en els serveis d'urgències.
 - > Tècniques motivacionals per abordar els problemes d'alcohol a l'APS.
 - > Violència familiar i de gènere i consum d'alcohol i altres substàncies.
 - > La prevenció del consum d'alcohol i drogues en l'àmbit laboral.
 - > Programa Beveu menys en línia.
 - > Formació de formadors de la Xarxa de Referents en Alcohol.
 - > Afrontament preventiu del consum de cocaïna.
 - > Treball educatiu amb joves consumidors de cànnabis.
 - > Prevenció i maneig de l'incident violent envers els professionals de la XAD.
 - > L'impacte del consum de drogues en els fills dels pacients drogodependents.
 - > Per a pares i mares: Connecta. Parlem de drogues amb els fills.
- Catàleg de formació en prevenció en línia. Inclou el següent:
 - > Els continguts de l'oferta formativa disponible.
 - > Les institucions implicades en el seu desplegament.
 - > Els suports utilitzats: presencial, semipresencial i virtual.
- Redacció d'un informe que reculli les bases per introduir la formació en prevenció
 - > Als estudis de grau i postgrau de ciències de la salut, ciències de l'educació, ciències socials i jurídiques.

- > Els cursos de formació d'agents socials que poden desenvolupar tasques de mediació en els àmbits de la comunitat educativa, l'oci i el temps lliure, la seguretat viària, la formació per a la conducció de vehicles i la seguretat ciutadana.

3.3. INSTRUMENTS DE SUPORT AL TREBALL PREVENTIU

Proporcionar instruments de treball per promoure la implementació i l'avaluació d'actuacions i programes basats en l'evidència (pel que fa als mètodes i els continguts) i l'excel·lència (pel que fa a la planificació, la implementació i l'avaluació).

3.3.1. ACTUACIONS

- Desenvolupament d'una estratègia en línia de recollida i anàlisi d'informació sobre programes i actuacions al territori que faciliti i promogui el següent:
 - > La disponibilitat d'un mapa de recursos existents al territori.
 - > El coneixement de les necessitats no cobertes o que requereixen més atenció en cada àmbit d'intervenció del PAPD.
 - > L'impuls al territori de les actuacions i els programes més adequats i rendibles per respondre a les necessitats de les poblacions prioritzades en el marc del PAPD.
- Difusió de bones pràctiques basades en el coneixement científic i l'experiència pràctica disponible en prevenció, especialment entre els grups següents:
 - > Responsables de la presa de decisions que afecten les polítiques sobre drogues en tots els àmbits territorials.
 - > Professionals encarregats del disseny i l'aplicació de programes de prevenció en cada àmbit previst al PAPD.
 - > Professionals i altres persones que desenvolupen o poden desenvolupar tasques de mediació en prevenció.
- Suport a través de la facilitació de formació i assessorament en línia als professionals responsables de la planificació, el desplegament i l'avaluació dels plans municipals o comarcals de prevenció, així com als equips territorials de salut pública, per tal de facilitar la tasca d'incorporació de programes, actuacions i mesures preventives.

- > Nivell universal, com ara campanyes d'informació i sensibilització pública, actuacions de modificació ambiental (prevenció ambiental), optimització i seguiment del marc legal relacionat amb l'ús de drogues.
- > Nivell selectiu i indicat, com ara el desplegament d'un pla comunitari de reducció de riscos.
- > Nivell determinat, com ara el desplegament d'un pla comunitari de reducció de danys.
- Promoció i divulgació dels criteris de qualitat basats en l'evidència que han d'orientar els programes i els materials preventius desenvolupats a cadascun dels àmbits previstos al PAPD.

3.3.2. PRODUCTES

- **Sistema d'informació en prevenció de drogodependències i salut mental (SIPD).** Recull dades clau dels programes i les actuacions desenvolupats arreu del territori. A més de disposar d'un inventari actualitzat dels programes existents, el SIPD constitueix també un instrument per difondre i donar visibilitat a cada programa, així com per facilitar la comunicació i l'intercanvi d'informació i experiència entre els equips.
- **Sistema de suport a la qualitat en prevenció (SSQP).** Recurs professional que amplia les dades recollides pel SIPD i afegeix un servei interactiu de suport i orientació que respon a les necessitats de planificació i avaluació de programes i les actuacions de prevenció desenvolupades al territori. Incideix especialment en el següent:
 - > Difondre els estàndards de qualitat definits en el marc del PAPD per facilitar-ne la difusió entre totes les instàncies i els agents implicats directament o indirectament en el desplegament d'actuacions de prevenció.
 - > Orientar i facilitar els processos de planificació, implementació i avaluació de programes i actuacions, d'acord amb el model lògic de planificació i l'evidència d'efectivitat.
 - > Facilitar l'accés a instruments d'avaluació validats en el nostre context, així com als disponibles a l'Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies (OEDT).
 - > Elaborar i difondre informació clau per a l'avanç del coneixement i la bona pràctica en cada àmbit d'intervenció.

- > Apropar, unificar i facilitar l'accés a tots els indicadors disponibles rellevants en prevenció per tal de facilitar al màxim l'avaluació de les necessitats existents en cada moment i en qualsevol àmbit preventiu.
- > Orientar i promoure la difusió pública dels resultats obtinguts per cada programa o actuació emprès al territori.
- > Facilitar la inclusió de programes de qualitat duts a terme a Catalunya i la base de dades europea Exchange on Drug Demand Reduction Action (EDDRA).
- > Categoritzar segons els estàndards de qualitat els programes de nivell universal, selectiu i indicat.
- > Difondre i donar visibilitat a cada programa qualificat, així com facilitar la comunicació i l'intercanvi d'informació, experiència i resultats obtinguts entre els equips responsables dels programes acreditats.
- **Guia d'estàndards de qualitat de programes i actuacions.** Recull els criteris de qualitat definits en el marc del PAPD.
- **Guia: Certeses i aspectes pendents d'investigació en prevenció.** Síntesi i actualització del capítol d'evidència recollit al Llibre blanc de la prevenció, editat el maig de 2008.
- **Edició de guies de recomanacions coherents amb les necessitats i les prioritats establertes en cada àmbit del PAPD.** Amb una atenció especial als grups identificats com a prioritaris, així com als aspectes de gènere i competència cultural.
- **Catàleg de programes existents per a cada àmbit del PAPD** (vegeu l'apartat 3.4.2 i Programes i recursos. Canal Drogues (drogues.gencat.cat).
- **Materials de suport que responguin a les necessitats i facilitin el treball dels diferents grups professionals implicats en el desplegament del PAPD.** Adients segons les necessitats dels qui hi desenvolupen tasques especialitzades o de mediació (per exemple: guies de bona pràctica adequades a les necessitats de cada àmbit del PAPD, butlletins periòdics de suport als professionals, materials de sensibilització adreçats a les necessitats en prevenció dels diversos grups poblacionals, etc.).

3.4. IDENTIFICACIÓ DE LA QUALITAT

Qualificació dels programes i les actuacions que responguin als criteris de qualitat i evidència establerts en el marc del PAPD.

3.4.1. ACTUACIONS

- Definició consensuada dels estàndards de qualitat basats en l'evidència que determinarà la qualificació de les intervencions preventives.
- Difusió entre els professionals responsables de plans, programes i actuacions de prevenció arreu del territori dels estàndards de qualitat (de programes, actuacions i materials) definits en el marc del PAPD.
- Oferta en línia de suport i assessorament professional per facilitar al màxim el procés d'estandardització de programes, actuacions i materials.
- Qualificació de plans, programes, actuacions i materials de prevenció desenvolupats a Catalunya. Aquesta qualificació s'adreça especialment a:
 - > Les actuacions dutes a terme a Catalunya per les administracions públiques o per altres institucions amb finançament públic, en cadascun dels àmbits del PAPD.
 - > Els programes o les activitats desenvolupats per professionals que treballen en centres educatius, entitats, empreses i mitjans de comunicació social.
- Oferta de suport i assessorament professional per a la qualificació voluntària de programes desenvolupats per professionals que treballen en centres educatius, entitats, empreses i mitjans de comunicació social.

3.4.2. PRODUCTES

- **Bateria d'estàndards de qualitat del PAPD en prevenció universal, selectiva i indicada.** Estarà basada en l'evidència científica d'efectivitat i el model lògic de planificació i avaluació, considerant, a més, el context i l'experiència que emmarquen el treball preventiu.
- **Sistema de suport a la qualitat en prevenció (SSQP).** Inclourà la qualificació de programes, actuacions i materials. Estarà basat en la bateria de criteris establerts en el marc del SSQP pels nivells universal, selectiu i indicat, i facilitarà instruments, pautes i una línia d'assessorament i retroacció per a la planificació,

el desenvolupament i l'avaluació de programes i activitats. Qualificarà programes preventius d'institucions públiques, així com d'organitzacions no governamentals que desenvolupen programes amb finançament públic.

- **Pla de millora de programes i actuacions. Inclourà la qualificació dels programes existents, identificats i analitzats a través del SIPD,** així com un diagnòstic de situació i la definició dels objectius de millora contínua de cadascun dels processos que regeixen les actuacions de cada àmbit d'intervenció universal, selectiva i indicada del PAPD.
- **Sistema per al Suport a Qualitat de la Formació.** Basat en la bateria de criteris establerts en el marc del SSQP i obert a institucions públiques i organitzacions no governamentals que vulguin oferir programes de formació.
- **Catàleg de programes i actuacions preventius qualificats en cada àmbit del PAPD.** S'ubicarà a la base de dades del SSQP, el canal drogues, i estarà disponible en línia.
- **Catàleg de materials preventius qualificats.** S'ubicarà a la base de dades del SSQP i el canal drogues, i estarà disponible en línia.

3.5. CARTERA DE SERVEIS

Assegurar el desplegament de la Cartera de Serveis de Prevenció sobre Drogues de Catalunya de manera coordinada i participada.

3.5.1. ACTUACIONS

- Desplegament de la Cartera de Serveis de Prevenció sobre Drogues mitjançant el desenvolupament d'iniciatives adreçades a donar resposta a les necessitats específiques detectades en cada àmbit del PAPD, incloent-hi aspectes de prevenció, detecció i control del consum d'alcohol i altres drogues.
- Reforç i desenvolupament de programes i serveis integrats de promoció de la salut i prevenció i detecció precoç dels problemes relacionats amb les drogues, orientats a afavorir que les persones i les comunitats puguin desenvolupar el seu potencial d'una vida saludable.
- Inclusió de continguts de prevenció dels problemes relacionats amb les drogues en el marc dels programes d'atenció a la salut quan existeixen problemes específics relacionats amb pràctiques de risc per a la salut.

- Incorporació de continguts de prevenció dels problemes relacionats amb les drogues en el marc dels programes de lluita contra les desigualtats previstos al Catàleg de Serveis de Salut Pública de Catalunya.
- Impuls de la implementació d'intervencions de promoció, prevenció, detecció i intervenció en el consum d'alcohol i altres drogues en diferents àmbits (educatiu, familiar, oci, salut, laboral i comunitari).

3.5.2. PRODUCTES

- **Programes informatius i de sensibilització per a la població general i col·lectius específics**
- **Desenvolupament i suport a les estratègies de sensibilització i informació pública adreçades a població general, impulsades des de les administracions públiques, els ens locals i les entitats.**

Amb els objectius de facilitar:

- > L'increment de la percepció de risc, sobre la base d'informacions objectives, realistes i significatives per als diferents grups diana.
- > L'augment del coneixement públic sobre les raons en què es fonamenten els diferents components de les polítiques de prevenció.
- > La necessitat de la implicació social en el desenvolupament i l'aplicació de mesures legals, programes i actuacions d'efectivitat provada.
- > L'acceptació social i la normalització dels recursos de reducció de danys, així com de les persones usuàries.

- **Desenvolupament i suport als plans de comunicació social adreçats a adolescents i joves, impulsats per les administracions públiques, els ens locals i les entitats (webs i facebook de l'ASPCat: www.elpep.info i www.laclara.info).**

Amb els objectius d'augmentar:

- > La percepció de risc associat al consum de drogues.
- > La imatge dels diferents grups de joves, com a persones que es preocupen per la seva salut, i models d'estils de vida desitjables i possibles (imatge realista, no idealitzada).

> El coneixement sobre mesures efectives per reduir l'ús de drogues i els problemes associats que es produeixen en l'àmbit del lleure, especialment de la mortalitat i la discapacitat associada a la conducció de vehicles en població jove.

- **Manteniment d'una línia de màrqueting social en relació amb el consum de drogues en l'àmbit de l'oci, participada i amb la col·laboració especial dels ens locals i del sector privat.**

Per tal d'incidir en:

> La percepció de risc associat al consum de drogues, especialment entre els grups de població més joves i tenint en compte la perspectiva de gènere, sobre la base d'informacions objectives, realistes i significatives per als diferents grups.

> La imatge dels diferents grups que constitueixen la població jove, com a persones que es preocupen per la seva salut, i com a models d'estils de vida desitjables i possibles (imatge realista, no idealitzada).

> L'increment del coneixement sobre els problemes associats a l'ús de drogues, especialment sobre l'impacte, en termes de mortalitat i discapacitat, associat a l'ús de drogues i la conducció de vehicles en població jove.

> El reforç de programes de seguretat viària en contexts d'oci que incloguin el següent:

a) La formació del personal d'establiments d'oci sobre dispensació d'alcohol.

b) El reforç dels controls d'alcoholèmia a la via pública.

- **Manteniment d'un servei d'informació i assessorament en alcohol i altres drogodependències i suport tècnic als serveis d'informació i assessorament organitzats pels ens locals i comarcals.** Oferir informació i assessorament presencial, telefònic i en línia sobre alcohol i altres drogues arreu de Catalunya.
- **Ús d'estratègies de comunicació social per difondre els serveis i els recursos disponibles a la Cartera de Serveis Prioritària de l'ASPCAT.**

Adreçat a augmentar:

> El coneixement sobre l'atenció prestada en aquests serveis.

> Els resultats assistencials i de reinserció obtinguts entre la població atesa.

- **Establiment d'una plataforma autonòmica de participació i coordinació entre l'Administració i els interlocutors socials clau en l'àmbit de la comunicació,** integrada per tècnics de la Subdirecció General de Drogodependències, el Departament de Cultura, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), el Col·legi de Periodistes, així com representants de les organitzacions empresarials dels sectors esmentats, representants del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) i d'associacions de dones, veïnals i familiars. La finalitat de la plataforma és acordar un pacte que reculli el compromís de totes les parts implicades per assegurar:
 - > La difusió i el seguiment de les recomanacions del CAC en tots els mitjans.
 - > L'edició d'espais en què s'abordin els problemes relacionats amb les drogues, com a fenòmens que es poden prevenir, i les drogodependències instaurades, com a malaltia comuna per a la qual hi ha estratègies assistencials específiques des del vessant biopsicosocial.
 - > La millora de l'adequació dels continguts a les necessitats i les sensibilitats de cada grup poblacional.
 - > L'aplicació de mètodes que facilitin el treball multidisciplinari per tal d'elaborar els continguts preventius adients per als diferents grups poblacionals i, en espacial, per als d'adolescents i joves.
 - > L'establiment d'acords entre els mitjans de comunicació i els dispositius preventius d'àmbit autonòmic, comarcal i/o local per facilitar la inclusió en la programació de:
 - a) Espais d'informació i debat plantejats partint de l'evidència i el rigor. S'hi ha de considerar la presència dels grups socials que són subjectes de les informacions relacionades amb les drogues.
 - b) Aspectes de prevenció en les línies argumentals de les telesèries principals.
 - c) Una programació específica sobre salut i estils de vida saludables adreçada a joves (en què aparegui el tema drogues), i sobre com es pot abordar el tema, adreçada a pares i mares.
 - d) Espais de caràcter preventiu, especialment a Internet però també en altres àmbits informatius que tenen un impacte especial entre els grups més joves de població.

- > La sensibilització de les empreses privades (de comunicació social, de productes audiovisuals i de publicitat) respecte de la importància de potenciar la difusió de missatges preventius i espais de temàtiques socials (entre altres, les drogues) i/o col·laborar-hi.
- > Un compromís per incorporar una estratègia de protecció capaç d'acabar amb qualsevol tipus de promoció mediàtica de drogues (publicitat directa i indirecta, promoció, patrocini, emplaçament de producte, etc.), incloent-hi l'alcohol, el tabac i altres drogues.
- Implementació de programes de promoció de la salut, prevenció i detecció del consum de drogues

Inclusos:

> Suport al programa “Salut i escola” (PSIE)

- a) La promoció de l'increment de la cobertura del programa.
- b) L'ampliació del programa als diferents nivells educatius de l'educació formal (primària i secundària).
- c) L'estímul i la vetlla perquè els centres educatius adscrits al programa hi incorporin l'educació sobre drogues, d'acord amb les previsions establertes al Pla transversal de promoció de la salut i prevenció, desenvolupat entre els departaments d'Educació i Salut.

> Suport al pla “Salut escola i comunitat” (PSEC)

Constitueix l'evolució del PSIE a través d'una nova estratègia organitzativa i de gestió de les actuacions en promoció de la salut. Inclou la població infantil i juvenil, i implica tant el sector educatiu com el sanitari i el comunitari. El PSEC pretén establir un marc global comú per a les diferents actuacions en promoció de la salut, centrat en el territori, a partir de la coordinació i la transversalitat de tots els agents implicats, a fi de millorar-ne l'efectivitat.

> Guia de recomanacions per a la prevenció sobre drogues a la comunitat educativa

Inclou un model d'intervenció aplicable a tots els centres d'educació primària, secundària, batxillerat i PQPI, així com als centres de la DGAIA i de la DGJJ. Aquesta guia preveu el següent:

> **NIVELL UNIVERSAL:**

a) Models teòrics, continguts i mètodes d'educació sobre drogues que poden incorporar-se al currículum de primària i secundària, en el marc de les actuacions del Programa salut escola i el Pla transversal de promoció de la salut i prevenció a l'escola i la comunitat.

b) Altres aspectes extracurriculars que cal fomentar i facilitar i als quals s'ha de donar suport, com ara:

- l'establiment d'una política preventiva interna del centre;
- el reconeixement de la funció modèlica del professorat i la resta de personal del centre educatiu;
- la participació familiar, i
- la coordinació amb els recursos socio-sanitaris de la comunitat local.

c) Continguts d'una línia de treball de prevenció universal dins dels programes de qualificació professional inicial (PQPI).

d) L'establiment de mecanismes de comunicació amb les famílies que mantenen una participació baixa en les activitats desenvolupades al centre educatiu.

> **NIVELL SELECTIU:**

Programa d'atenció als adolescents amb conductes de risc en relació amb el consum de substàncies. Planteja un model organitzatiu de treball amb els EAP, EAIA, CSMIJ, EBASP, CAS i altres serveis de gestió municipals per a l'atenció a adolescents consumidors de drogues amb la definició del circuit assistencial i l'elaboració de protocols conjunts.

a) Criteris d'inclusió i pautes d'intervenció per a l'alumnat en situació de risc, aplicables en tots els entorns educatius que ho requereixin.

b) Opcions innovadores i adients per facilitar al màxim la participació en els programes de famílies en situació de risc en relació amb les drogues.

c) Continguts d'una línia de treball de prevenció selectiva dins els programes de PQPI.

> **NIVELL INDICAT:**

Programa d'atenció als adolescents amb conductes de consum de substàncies. Planteja un model organitzatiu de treball amb els EAP,

EAIA, CSMIJ, EBASP, CAS i altres serveis de gestió municipals per a l'atenció a adolescents consumidors de drogues, amb la definició del circuit assistencial i l'elaboració de protocols conjunts.

a) Criteris de detecció de casos de consum problemàtic de drogues (per part de l'alumnat o el seu entorn familiar) i de derivació als recursos socioterapèutics adients. Inclou: materials i protocols de detecció, d'atenció, derivació i seguiment en xarxa, així com la clarificació de circuits i rols professionals per dotar els professionals implicats d'eines per actuar reflexivament i coherentment.

b) Continguts d'una línia de treball de prevenció indicada dins dels PQPI. La incorporació d'aquest model pretén reforçar i facilitar l'assoliment d'una coherència global als programes desenvolupats al si de l'àmbit educatiu, de manera que la seva aplicació permeti integrar programes, complint amb els criteris d'acreditació introduïts pel PAPD, que ja tenen un rodatge important.

> Desenvolupament d'eines de suport per a la incorporació reglada de la Promoció i educació per a la salut a l'escola, en el marc del desplegament de la Llei d'educació de Catalunya. Per tal de reforçar i garantir l'adquisició de les competències bàsiques de la LOE, incloent-hi:

a) Propostes didàctiques per facilitar l'educació sobre drogues al currículum de Promoció i educació per a la salut (PES).

b) La consideració d'objectius i actuacions de prevenció dels problemes relacionats amb les drogues en tots els espais educatius.

c) La incorporació de la promoció de la salut i l'educació sobre drogues en els protocols de seguiment dels cossos d'inspecció de l'àmbit educatiu.

> Suport i assessorament a la planificació de les intervencions sobre drogues en el marc de les regions sanitàries, els sectors i els equips de salut pública, els municipis i els consells comarcals en els àmbits educatiu, de serveis de salut, del lleure i, especialment, de l'oci. Inclou:

> Programes informatius i de sensibilització adreçats als diferents àmbits d'intervenció, en especial a les poblacions que consumeixen drogues.

- Protocol de detecció dels factors de risc que faciliti la identificació, no estigmatitzadora, de grups en situació de risc.

- Pautes d'intervenció i derivació en cas de detecció de consums de risc, i difusió d'aquestes en locals on es poden mantenir pràctiques de risc.

- Estratègies per promoure la implicació de persones que fan consums de risc en la definició i l'execució de les actuacions.

- **Catàleg de materials i programes per a la prevenció i la reducció de danys (vegeu *Drogues. Canal Drogues. Generalitat de Catalunya*).** Inclou, entre altres coses:

- > Activitats, materials de sensibilització, exposicions, tallers i altres activitats preventives per als àmbits educatiu, del lleure i comunitari: L'aventura de la vida; Esport escolar i prevenció; Límit 0; Cànnabis, parlem-ne; I tu què en penses?; I tu què sents?; Em dic Marc; Febre del divendres nit; Coca Què?; Entre nosaltres, drogues! Què?; En plenes facultats; Drogues, què cal saber-ne?; No em ratllis; Mirades que opinen; Propostes per a l'abordatge educatiu del cànnabis amb joves; Sortim?; A primera línia; Sandra: Mis cosas.

- > Activitats i materials de sensibilització adreçats als pares i les mares: Parlem de drogues amb els nostres fills; monogràfics Connecta; Programa límits; 8 equilibris.

- > Activitats, materials de sensibilització i altres propostes adreçats a l'àmbit de la nit: Plataformes nits Q; Segell de qualitat; material de reducció de riscos; intervencions en la nit.

- **Estratègia de prevenció consensuada a l'àmbit universitari.** A través de l'impuls de l'estratègia ja existent i de la revisió dels programes endegats per tal d'optimitzar el que s'ha fet fins ara. Inclou la redacció d'un Model d'intervenció preventiva per a l'àmbit universitari, de nivell universal, selectiu i indicat, adreçat a responsables de política universitària i ensenyants interessats a impulsar la prevenció en aquest àmbit, que prevegi el següent:

- a)** La implicació de l'alumnat en les actuacions preventives i la promoció d'estratègies que tendeixin a reorientar i reduir zones i espais facilitadors del consum problemàtic d'alcohol i altres drogues dins els recintes i els espais universitaris.

- b)** L'endegament d'actuacions per incrementar la percepció del risc relacionat amb el consum de les drogues més prevalents entre la població universitària.

- c)** La promoció i l'oferta d'actuacions d'RdR.

- d)** La difusió del model per promoure'n l'aplicació a les universitats de Catalunya.

- **Programa “Beveu menys”**. Programa adreçat a població general usuària dels serveis d’Atenció Primària de Salut, proporciona les eines per a la identificació precoç de persones consumidores de risc d’alcohol i la intervenció ràpida en els casos en què es detecten problemes relacionats amb l’alcohol.
- **Programa “Nits de qualitat”**. Se’n fomenta la generalització a tot el territori per tal de facilitar i promoure el següent:
 - > Actuacions d’àmbit local per implementar noves estratègies destinades a reorientar i zones i espais públics facilitadors del consum problemàtic d’alcohol i altres drogues.
 - > Criteris i mecanismes de participació de la societat civil en l’elaboració i l’execució dels plans i les actuacions de prevenció en què s’incloguin els aspectes clau de prevenció en l’àmbit de l’oci, en especial, la clarificació de les possibilitats i els límits d’un marc d’actuació per als sectors vinculats a la promoció, la producció i la venda d’alcohol.
 - > Creació del «distintiu de qualitat per a espais d’oci nocturn» (Q de festa), adreçat principalment a discoteques, pubs i empreses que treballen en la promoció de l’oci nocturn. La participació en el programa Nits de qualitat ha de permetre que tota empresa afiliada al distintiu:
 - a) Garanteixi la formació en mediació del seu personal.
 - b) Introdueixi serveis de sensibilització sobre els consums (p. ex.: expositor amb materials de prevenció i informació sobre drogues a l’interior, alcoholímetres).
 - c) El mateix local (discoteca, bar, etc.) ofereixi condicions de seguretat pel que fa a la salut dels seus clients.
 - > Impuls i regulació, d’acord amb criteris d’evidència, del model d’intervenció per a la reducció de risc (RdR) en els entorns de consum vinculats a l’oci, incloent-hi programes informatius i de sensibilització adreçats a poblacions que consumeixen drogues, i pautes d’intervenció i derivació en cas de detecció de consums de risc.
 - > Mesures promotores del compliment efectiu del marc normatiu vigent sobre publicitat, promoció, patrocini, venda i consum d’alcohol i tabac en espais públics.
 - > Proposta de mesures legals adients per donar cobertura jurídica i institucional a les persones que desenvolupen programes i actuacions en l’àmbit de l’RdR.

- **Suport als programes d'atenció als adolescents consumidors i definició consensuada d'un model organitzatiu de treball** amb els serveis socials i de salut d'atenció primària, EAP, EAIA, CSMIJ, EBASP, CAS i altres programes d'atenció a infants, adolescents i joves de gestió municipal, tècnics de Justícia Juvenil i CAS, per a l'atenció a adolescents que consumeixen drogues amb la definició del circuit assistencial i l'elaboració de protocols conjunts.
- **Programa de salut laboral i prevenció de problemes relacionats amb les drogues**
 - > **Servei d'assessorament i suport de la Subdirecció General de Drogodependències adreçat a professionals de la salut i la seguretat laboral.** Es donarà continuïtat a la línia de suport existent, per tal d'orientar i acompanyar la implantació de plans de prevenció del consum d'alcohol i altres drogues en el marc del Pla de prevenció general a les empreses. Inclou l'oferta d'assessorament en el següent:
 - El disseny, la implantació i l'execució de programes i actuacions preventius específics, negociats, participatius, integrals, universals, confidencials, voluntaris i no punitius de nivell universal, selectiu i indicat, que tinguin com a finalitat ajudar els treballadors en la prevenció de totes les qüestions i problemàtiques relacionades amb el consum d'alcohol i/o altres drogues.
 - L'orientació, d'acord amb la normativa existent i els principis d'evidència i bona pràctica, pel que fa a procediments de detecció formal de problemes relacionats amb les drogues, com a part d'un programa més ampli d'informació, suport i promoció de la salut dels treballadors.
 - Iniciatives d'empreses i de sindicats que, en el marc establert per la Llei 31/1995, iniciïn accions en les línies previstes al Conveni per a la prevenció i el tractament de les drogodependències en l'àmbit laboral.
 - La identificació i facilitació del contacte amb els recursos assistencials disponibles a la comunitat.
 - La promoció d'actuacions que facilitin l'accés dels treballadors amb problemes associats al consum d'alcohol i altres drogues als recursos de la xarxa assistencial i de reinserció pública.
- **Programes que incorporen protocols d'integració social i prevenció dels problemes relacionats amb les drogues adreçats a persones de col·lectius de risc**

> **Programes d'actuació familiar integral per a famílies en situació de risc.**

Preveu el següent:

- El desenvolupament i la difusió de recursos per millorar la detecció i l'atenció de les famílies en risc a partir de la conducta disruptiva d'infants i adolescents identificats a l'àmbit comunitari, del lleure, dels serveis de salut i educatiu (formal i no formal).

- La clarificació dels circuits d'atenció i seguiment de les famílies per potenciar el treball en xarxa des dels diferents àmbits d'intervenció: familiar, educatiu i dels serveis de salut. S'ha de dedicar una atenció especial al següent:

a) El reforç de la relació i la coordinació dels serveis socials i sanitaris (atenció primària, CSMIJ, EAIA, DGAIA, EBASP, programes d'atenció a infants, adolescents i joves de gestió municipal, tècnics de Justícia Juvenil, CAS) amb la comunitat educativa i amb els serveis educatius del territori per detectar les famílies en risc i facilitar-ne el seguiment.

b) La importància de les relacions entre els recursos socials, sanitaris i educatius amb l'àmbit de justícia per optimitzar el procés de detecció i seguiment de les famílies en risc.

c) La difusió i l'impuls dels recursos d'inclusió de les famílies al si d'instàncies socialitzadores i de dinàmiques comunitàries, per tal d'evitar processos d'estigmatització o intervenir-hi.

> **Programa per a la implicació familiar en cas de sancions administratives per consum de drogues a menors.** Preveu i facilita la implicació de les famílies en cas de sancions administratives, delictes o faltes de menors en relació amb el consum o la tinença de drogues.

> **Suport a la incorporació de la perspectiva de la salut pública en les actuacions dels cossos policials relacionades amb les drogues.** En un primer moment es consideren prioritàries totes les actuacions que faciliten el següent:

- La inclusió de la perspectiva de la salut pública en el desenvolupament d'activitats preventives en l'àmbit comunitari.

- La inclusió de la perspectiva de la salut pública (reducció de danys) en les pràctiques policials en la seva relació amb les persones consumidores de drogues i drogodependents.

- El seguiment de l'aplicació de la legislació vigent en matèria de venda i consum als espais públics d'alcohol, tabac i altres drogues.

- > **Proposta socioeducativa que prevegi la incorporació d'un programa alternatiu a les sancions administratives per consum.** Preveu mesures educatives i de serveis a la comunitat en aquests casos:

- Consum de drogues a la via pública.
- Consum d'alcohol i altres drogues abans de la conducció de vehicles.

- > **Pla d'accés a l'assistència sanitària d'usuaris de drogues en situació administrativa irregular.** Facilita l'accés a l'assistència sanitària als usuaris de drogues en situació administrativa irregular. Inclou un informe de viabilitat del projecte pilot, la distribució de les TSI als centres, la coordinació amb els centres, la comissió tècnica i el seguiment dels usuaris.

- > **Pla d'actuació preventiva en l'àmbit penitenciari.** Inclou mesures de nivell universal, selectiu, indicat i determinat, i es fa especial atenció al següent:

- El reforç i la cohesió de les actuacions d'RdR i RdD.
- L'endegament d'actuacions que fomentin la capacitació laboral de persones recluses amb problemes de dependència de les drogues.
- La implicació de les famílies en actuacions de «baixa exigència».
- Increment del suport preventiu i terapèutic a usuaris de centres de serveis socials. Inclou l'optimització dels protocols de coordinació i derivació als recursos d'atenció per a persones amb malaltia mental o discapacitats intel·lectuals amb trastorn mental o intel·lectual.

- **Programes d'intervenció en espais públics amb consum i tràfic de drogues.**

- > **Guia de recomanacions per a la intervenció preventiva en festes i entorns d'oci d'àmbit municipal.** Es farà atenció especial a l'RdR en contextos d'oci en què es produeixen consums de drogues.

- > **Establiment d'una línia de treball preventiu i d'RdR en grups socials de consum** (per exemple: fires del cànnabis, clubs de fumadors, grow shops, etc.).

- > **Desenvolupament i consolidació dels programes comunitaris de reducció de danys en zones obertes de consum.** Inclou: Taula de Coordinació; Programa d'intercanvi de xeringues; sales de calor i cafè; cossos de seguretat; recollida de xeringues; treball de carrer. Tot això ho duen a terme diferents agents socials per tal de millorar l'atenció sociosanitària dels consumidors de drogues més marginals i per disminuir l'impacte del consum a la via pública.
- **Programes de reducció de danys, prevenció del VIH/sida i hepatitis i altres infeccions, així com la mort per sobredosi**
 - > **Programa d'intercanvi de xeringues per a consumidors de drogues per via endovenosa.** Centrat a facilitar i promoure l'intercanvi de xeringues usades per estèrils entre els usuaris consumidors de drogues per via endovenosa, a la comunitat i en el medi penitenciari.
 - > **Pla de prevenció de la sobredosi d'opiacis.** Conjunt d'activitats destinades a millorar l'actuació i els coneixements sobre les situacions de sobredosi d'opiacis tant dels professionals sanitaris com dels consumidors de drogues: protocols per als centres, formació per als professionals, coordinació dels serveis, provisió de material per a l'educació sanitària.
 - > **Protocols de suport a la pràctica clínica en l'àmbit de la reducció de danys.** Inclou el desenvolupament de protocols d'actuació per als professionals dels centres i programes de reducció de danys de les drogodependències, en referència a: cribratges de malalties infectocontagioses, vacunacions, prevenció de sobredosi d'opiacis, atenció a la sobredosi d'opiacis i/o psicoestimulants, atenció a la dona drogodependent, atenció als usuaris dins les sales de consum de drogues, atenció als drogodependents amb exclusió social i multiproblemàtics, dispensació observada de tractament per al VIH, la tuberculosi i l'hepatitis C, salut laboral dels professionals dels centres de reducció de danys de les drogodependències.
 - > **Programes per a la millora de l'accés, la cobertura, l'acceptació pública i la qualitat dels serveis de reducció del danys. Inclou el següent:**
 - La coordinació de les regions sanitàries, els sectors i els equips de salut pública amb els plans municipals i/o comarcals de drogues per tal d'optimitzar totes les actuacions de reducció de danys. Cal prestar atenció especial al següent:

- a)** La prevenció de la sobredosi per opiacis i psicoestimulants.
- b)** La prevenció i el tractament de l'hepatitis C en persones drogodependents.
- c)** L'increment de la cobertura i l'accés als programes d'intercanvi de xeringues i als programes de metadona, amb la col·laboració de les oficines de farmàcia (OF).
- d)** L'increment del ventall farmacològic per al tractament substitutiu de persones dependents d'opiacis, entre aquests l'heroïna.
- e)** El disseny d'un pla de prevenció de la transició de les altres vies de consum cap a la via injectada.
- f)** El disseny d'un pla per millorar el diagnòstic precoç de la infecció pel VIH i les hepatitis, les ITS i la TBC en consumidors de drogues.
 - La normalització de la presència del PIX i la dispensació de preservatius als CAP, les oficines de farmàcia i els centres penitenciaris.
 - L'augment de la cobertura de tractament dels consumidors de drogues infectats pel VIH i dels infectats per l'hepatitis C.
 - El desenvolupament d'actuacions orientades a disminuir la morbiditat i la mortalitat per consum de drogues, inclosa la disminució de la prevalença d'infecció pel VIH i l'hepatitis B i C entre els injectors de drogues, la mortalitat per reaccions adverses relacionades amb el consum de drogues i les urgències per consum de drogues. I també per augmentar la cobertura vacunal de l'hepatitis A i B dels consumidors de drogues.
 - La intervenció preventiva en embarassades consumidores d'alcohol i altres drogues: consell breu i, en el CAS de consumidores de tabac, a més del consell breu, valoració de l'administració de teràpia substitutiva de nicotina (TSN).
 - La incorporació d'intervencions adreçades a afavorir la detecció precoç, l'accés de les dones drogodependents als centres d'acollida per a dones maltractades.
 - La implantació de programes de reducció de danys per a alcoholics a tots els centres de la XAD.
 - L'increment del nombre d'espais de consum higiènic (per a qualsevol substància, cocaïna inclosa) i la millora dels espais existents.

- L'oferta d'atenció de qualitat a les persones immigrants residents i usuàries dels recursos de reducció de danys.
- L'optimització del programa d'accés a l'assistència sanitària als usuaris de drogues amb situació administrativa irregular (TSI).
- La promoció de formes de consum amb menys risc entre les persones que no volen i/o no poden abandonar el consum.
- L'adaptació dels materials de reducció de danys a diferents idiomes, segons les prevalences de consum entre grups d'origen cultural divers atesos a la XAD.

> **Taller d'educació sanitària adreçat a persones consumidores de drogues en actiu.** Adreçat a persones amb consums problemàtics de drogues, principalment d'opiacis i/o psicoestimulants, i destinat a millorar-ne els hàbits de consum de drogues, les pràctiques sexuals i altres hàbits no saludables.

> **Protocol d'intervenció preventiva per a pares i mares en tractament als CAS.** Definició del model i implementació als centres.

- **Programes de coordinació, cooperació, col·laboració interdisciplinaris**

> **Protocols d'intervenció preventiva i de detecció precoç.** Inclouen el següent:

- La implantació del programa Beveu menys a tots els centres d'AP.
- L'elaboració i l'aplicació d'un protocol d'intervenció preventiva en pares/mares usuaris dels CAS.
- L'impuls del model d'intervenció preventiva en la població atesa als serveis d'urgències hospitalàries.
- L'adaptació i la implantació dels programes de detecció precoç i intervenció breu relatiu a l'alcohol, el tabac i altres drogues per a col·lectius amb necessitats específiques, en especial: adolescents, joves, dones, embarassades i poblacions immigrants.
- La definició d'una estratègia preventiva en pacients (PTMG) dels CSM i dels altres dispositius sanitaris, i en qualsevol persona atesa amb trastorns mentals i dèficit intel·lectual (límit, lleuger o moderat).

3.6. MILLORA DEL CONEIXEMENT

Millorar el coneixement en prevenció i difondre els avenços derivats de la recerca i l'avaluació.

3.6.1. ACTUACIONS

- Foment de la recerca rellevant per a la millora del coneixement en prevenció.
- Promoció, impuls i facilitació de sinergies i cooperació entre les institucions i iniciatives dedicades a la recerca.
- Promoció de la participació de cada institució representada al Grup de Treball de Recerca i Avaluació en el desenvolupament i la promoció de recerca rellevant en prevenció.
- Facilitació de sinergies, intercanvi d'informació i cooperació entre equips i recursos.
- Suport a la coordinació entre els sistemes d'informació existents.
- Millora de l'accés dels investigadors als indicadors recollits, per tal de millorar i facilitar l'avaluació de resultats de les actuacions preventives.
- Impuls de l'avaluació dels programes i les actuacions duts a terme al territori.
- Reforç de la difusió pública dels avenços i els resultats obtinguts en el camp de la prevenció.
- Desenvolupament de l'avaluació del Pla.

3.6.2. PRODUCTES

- Pla de millora de la recerca en prevenció

Inclou:

- > El suport i l'impuls de línies de recerca rellevants per a la prevenció entre les previstes per les institucions dedicades a la recerca.

> El foment de la presentació d'estudis rellevants en prevenció desenvolupats per equips de Catalunya en les convocatòries disponibles o en què aquests participin (per exemple: FIS, PNSD, Comissió Europea, etc.).

> La promoció i l'impuls d'actuacions de coordinació i col·laboració entre l'Agència de Salut Pública de Catalunya i les universitats i altres centres de recerca, dins i fora de Catalunya, per tal de:

a) Impulsar els processos avaluadors dels programes i les actuacions preventives.

b) Promoure la formació de joves investigadors en l'àmbit de la prevenció.

c) Facilitar la seva integració posterior en centres de recerca i departaments universitaris amb interès en la prevenció.

> L'establiment de contactes i la valoració de propostes de cooperació amb les línies internacionals d'investigació de la Comissió Europea, o com les que ofereix el National Institute on Drug Abuse (NIDA) dels EUA, a través de la Division of Epidemiology, Services and Prevention Research.

- **Banc d'instruments d'avaluació en prevenció.** Recull permanentment actualitzat d'instruments d'avaluació d'utilitat en planificació, avaluació formativa, avaluació de procés, avaluació de resultats i d'impacte.

- **Banc d'indicadors disponibles.** Recull permanentment actualitzat d'indicadors disponibles als diversos observatoris, sistemes d'informació, i altres eines de recollida i monitoratge d'indicadors rellevants en l'àmbit de les drogues.

- **Servei en línia d'informació sobre oportunitats de recerca.** Recull actualitzat de convocatòries d'investigació en què poden tenir cabuda estudis rellevants en prevenció (per exemple: FIS, PNSD, Comissió Europea, etc.).

> Informe d'avaluació intermèdia del PAPD.

> Informe d'avaluació final del PAPD.

04

TEMPORALITZACIÓ
I CALENDARI

04

TEMPORALITZACIÓ I CALENDARI

PERÍODE 2012-2014

- Difusió del Pla.
- Constitució i endegament del Grup Assessor i els grups de treball.
- Endegament i desenvolupament dels diferents programes, elements i actuacions previstos.
- Realització d'una avaluació intermèdia del PAPD.

PERÍODE 2014-2016

- Revisió d'objectius i d'indicadors d'acord amb els resultats de l'avaluació intermèdia.
- Previsió de les modificacions necessàries en les accions endegades que, d'acord amb els resultats de l'avaluació intermèdia duta a terme, calgui ajustar.
- Realització del segon tall d'avaluació o l'avaluació final.

05

**GLOSSARI
DE SIGLES**

- AIS:** avaluació de l'impacte en la salut
- AMPA:** associació de mares i pares d'alumnes
- AP:** atenció primària de salut
- ASPB:** Agència de Salut Pública de Barcelona
- CAC:** Consell de l'Audiovisual de Catalunya
- CAP:** centre d'atenció primària
- CAS:** centre d'atenció i seguiment de les drogodependències
- CEEISCAT:** Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya
- CIM-10:** Classificació Internacional de Malalties, 10a revisió
- CMBD-AH:** Conjunt mínim bàsic de dades de l'alta hospitalària
- CNJC:** Consell Nacional de la Joventut de Catalunya
- CSM:** centre de salut mental
- CSMIJ:** centre de salut mental infantil i juvenil
- DGAIA:** Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
- DGJJ:** Direcció General de Justícia Juvenil
- DGPNSD:** Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues
- EAIA:** equip d'atenció a la infància i l'adolescència
- EAP (en l'àmbit dels serveis de salut):** equip d'atenció primària
- EAP (en l'àmbit educatiu):** equip d'assessorament i orientació psicopedagògica
- EBAPS:** equips bàsics d'atenció social primària
- EDADES:** Enquesta domiciliària sobre alcohol i drogues a Espanya
- EDDRA:** Exchange on Drug Demand Reduction Action
- ESCA:** Enquesta de salut de Catalunya
- ESO:** educació secundària obligatòria
- ESTUDES:** Enquesta estatal sobre ús de drogues a ensenyaments secundaris
- EUA:** Estats Units d'Amèrica
- FIS:** Fons d'Investigació Sanitària
- HIA:** health impact assessment
- ICO:** Institut Català d'Oncologia
- ICPD:** índex de consum problemàtic per districte
- ITS:** infecció de transmissió sexual
- LOE:** Llei orgànica d'educació
- MMCC:** mitjans de comunicació
- NIDA:** National Institute on Drug Abuse

OEDT: Observatori Europeu de Drogues i Toxicomanies
OF: oficina de farmàcia
OMS: Organització Mundial de la Salut
PAPD: Pla d'actuació en prevenció del consum de drogues i problemes associats
PAPPS: Programa d'activitats preventives i de promoció de la salut
PES: Promoció i educació per a la salut
PIJ: punt d'informació juvenil
PIX: Programa d'intercanvi de xeringues
PMM: Programa de manteniment amb metadona
PNJCAT: Pla nacional de joventut de Catalunya
PNSD: Pla Nacional sobre Drogues
PQPI: Programes de qualificació professional inicial
PSEC: programa "Salut escola i comunitat"
PSIE: programa "Salut i escola"
PTMG: persona amb trastorn mental greu
RdD: reducció de danys
RdR: reducció de risc
SIDA: síndrome d'immunodeficiència adquirida
SIDC: Sistema d'informació en drogues de Catalunya
SIPD: Sistema d'informació en prevenció de drogodependències i salut mental
SM: salut mental
SSAP: serveis socials d'atenció primària
SSQP: Sistema de suport a la qualitat en prevenció
TBC: tuberculosi
TIC: tecnologies de la informació i la comunicació
TMG: trastorn mental greu
TSI: targeta sanitària individual
TSN: teràpia substitutiva de nicotina
UDVP: usuari de drogues per via parenteral
UE: Unió Europea
UHD: unitat hospitalària de desintoxicació
VIH: virus d'immunodeficiència humana
XAD: Xarxa d'Atenció a les Drogodependències
XHUP: Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública